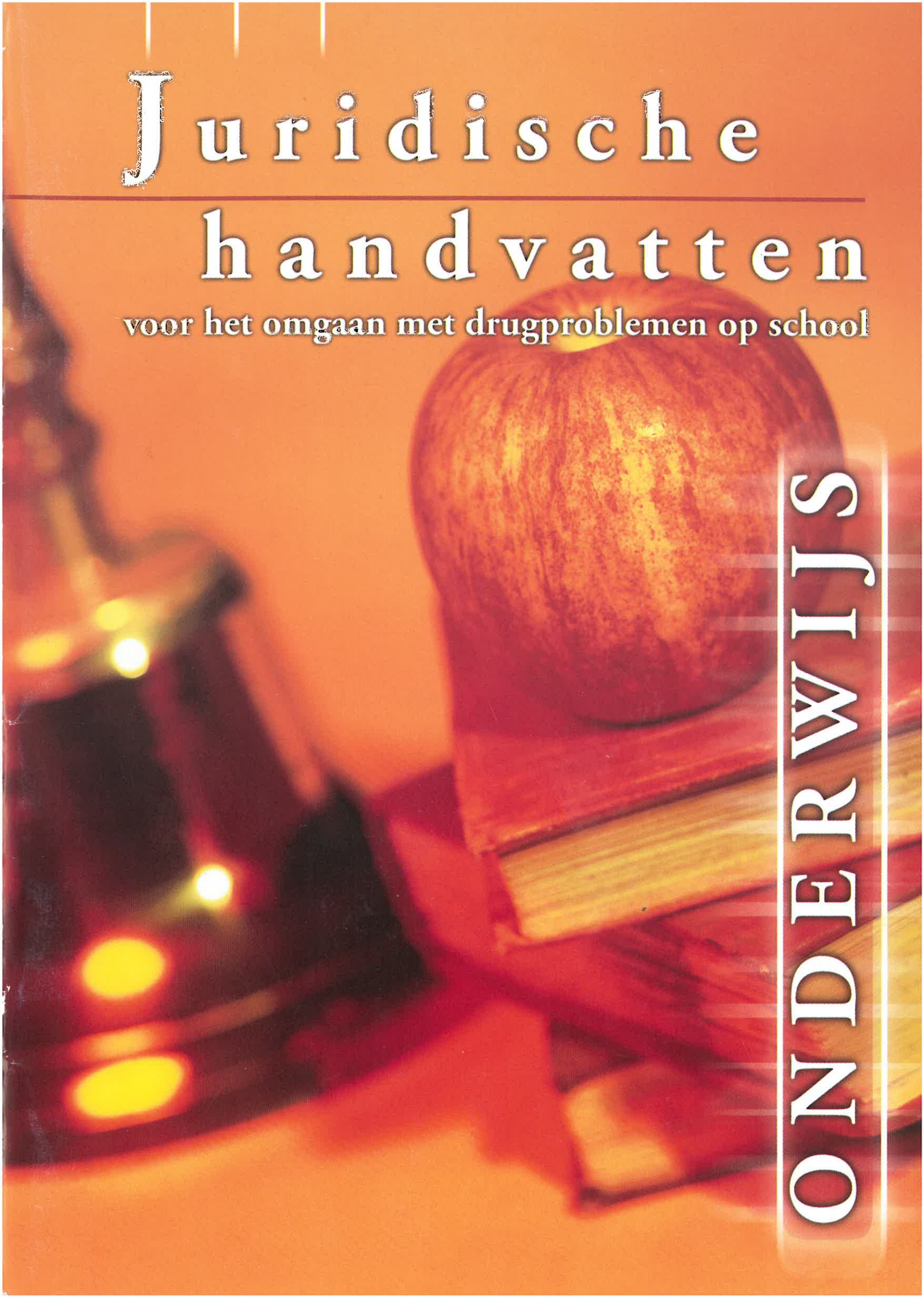
Juridische handvatten

voor het omgaan met drugproblemen op school

ONDERWIJS

Colofon

Deze brochure is een gezamenlijke uitgave van de Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen in samenwerking met de Provincie Oost-Vlaanderen.

Redactie:

Dominique Roos	Directeur vzw PISAD · Provinciaal Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Drugspreventie in Zuid-Oost-Vlaanderen
Bert Mostien	Drugcoördinator Provinciaal Platform Middelenmisbruik Oost-Vlaanderen
Hilde Vanhuele	Stafmedewerker onderwijs VAD

VAD · E. Tollenaerestraat 15 · 1020 Brussel
tel: 02/423.03.33 · fax: 02/423.03.34
vad@vad.be · http://www.vad.be

Provincie Oost-Vlaanderen · Dienst 62 · Gezondheid
Bert Mostien · Drugcoördinator · Gouvernementstraat 1 · 9000 Gent
tel: 09/267 75 49 · fax: 09/267 75 99
bert.mostien@oost-vlaanderen.be · http://www.oost-vlaanderen.be

mei 2000 · 4de herziene druk · oplage: 1000 ex.
april 1999 · 3de ongewijzigde druk · oplage: 2000 ex.
maart 1999 · 2de ongewijzigde druk · oplage: 1000 ex.
februari 1999 · 1ste druk · oplage: 1250 ex.

D/2000/6030/1
ISBN: 90-805648-1-8

Grafische vormgeving: Carla Cox · Druk: Sintjoris, Merendree · © mei 2000 · VAD

Woord vooraf

Deze brochure wil vooral een praktische leidraad zijn voor schooldirecties, vertrouwensleerkrachten, CLB-medewerkers en preventiewerkers wanneer zij geconfronteerd worden met druggebruik op school.

Wij zijn er ons van bewust dat deze brochure geen definitief antwoord biedt op alle vragen. De wetgeving over drugs is niet steeds eenduidig te vertalen naar de concrete onderwijspraktijk. Ook zijn er per gerechtelijk arrondissement nog steeds interpretatieverschillen mogelijk. Een goede communicatie tussen de school en alle lokale partners bij deze thematiek, blijft essentieel.
De brochure kan de discussie over dit onderwerp waarschijnlijk op een constructieve manier aanscherpen.

Deze brochure is het resultaat van samenwerking met verschillende mensen en diensten. Wij danken in het bijzonder de deskundigen die hun bereidwillige medewerking verleenden aan het kritisch doornemen van deze brochure, met name Prof. Dr. B. De Ruyver, Universiteit Gent, de heer Chr. Maes, Advocaat-generaal Hof van Beroep te Gent, de heer K. Van Cauwenberghe, onderzoeksrechter Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen en de heer F. Delporte, advocaat aan de Balie van Kortrijk.
Eventuele onnauwkeurigheden en interpretatievrijheid in deze tekst vallen onder de verantwoordelijkheid van de redactie.

Wij zijn ervan overtuigd dat deze brochure voor u een handig hulpmiddel zal zijn bij het uitwerken van een drugbeleid op school.

Dr. Stan Ansoms
voorzitter VAD

Jean-Pierre Van Der Meiren
bestendig gedeputeerde
Provincie Oost-Vlaanderen

Inhoudstafel

• HOOFDSTUK 1 •
INLEIDING

Aan de samenstelling van deze tekst ging een grondige literatuurstudie vooraf. Vervolgens werd de tekst ter discussie gesteld binnen de provinciale werkgroep "drugs en onderwijs" en voorgelegd aan enkele deskundigen.

De doelstellingen van deze tekst zijn bescheiden: een eerste houvast geven aan de schooldirecties en preventiewerkers om zowel preventief als bij concrete situaties doeltreffend te kunnen optreden.

Deze tekst is een noodzakelijk compromis. Een compromis tussen het gortdroog weergeven van de bestaande wetgeving (zonder enige interpretatie) en het geven van praktische tips en vingerwijzingen (interpretatie van de wetgeving). Aangeven wat een bepaalde wetgeving nu betekent in de realiteit, blijft delicaat.

Het blijft van belang bij elke situatie of elk voorval rekening te houden met de context. Het maakt bijvoorbeeld verschil of een leerling meerdere keren een regel overtreedt of dat er sprake is van een incident waarbij de kans op herhaling klein is. Universele oplossingen voor een complexe problematiek bestaan niet. Daarbij zal elke school een eigen invulling geven binnen haar pedagogisch project.

Deze brochure geeft antwoorden op vele vragen, en zal waarschijnlijk nog meer vragen oproepen. Vele grijze zones blijven bestaan: op sommige problemen is geen eenduidig antwoord te geven. We zullen u daar telkens op wijzen.

- Een drugprobleem is een ernstig probleem, zoals er nog andere ernstige problemen bestaan. De problematiek waarmee scholen geconfronteerd worden is ruimer dan enkel drugs. De problematiek heeft niet enkel te maken met wettelijk verboden zaken, maar ook met andere zaken die in de school ongewenst voorkomen.

◗ Een drugprobleem is geen probleem van de school op zich, noch het probleem van slechts één school. Een lokaal of regionaal netoverschrijdend overleg met politie en justitie is essentieel om het probleem op een meer efficiënte manier aan te pakken. In Vlaanderen is daarvan een aantal stimulerende praktijkvoorbeelden te vinden.[1]

◗ Deze tekst belicht slechts één aspect van een drugbeleid op school: de reglementering. Een samenhangend drugbeleid op school richt zich op lesgeven, reglementeren, signaleren, begeleiden en ouder- en leerlingenparticipatie.
Een drugbeleid (of beter: gezondheidsbeleid) kan heel wat problemen voorkomen. Maak van gezondheid of drugpreventie een onderdeel van het pedagogisch project van de school.[2] Het opzetten van fragmentaire, kortstondige preventieacties werpt weinig vruchten af. Bij gezondheid wordt gedacht aan vele thema's, zoals beweging, voeding, genotsmiddelen en seksualiteit.

De commissie Gezondheidsbevordering van de Vlaamse Onderwijsraad hanteert Het Charter van Ottawa voor Gezondheidsbevordering (WHO, 1986). *Gezondheidsbevordering verwijst naar het proces waardoor mensen in staat worden gesteld om meer controle te krijgen over hun gezondheid en deze te verbeteren. Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) is één van de fundamentele pijlers van gezondheidsbevordering. GVO is erop gericht voldoende kennis en vaardigheden aan te bieden om gezonde keuzen te kunnen maken. Gezondheidsbevordering is een ruimer begrip en heeft tot doel ervoor te zorgen dat de gezonde keuzen de meest voor de hand liggende zijn. De actieterreinen van gezondheidsbevordering zijn: het uitbouwen van een gezondheidsbeleid, het scheppen van een ondersteunende omgeving, het versterken van gemeenschapsacties, het ontwikkelen van persoonlijke vaardigheden en het heroriënteren van gezondheidsdiensten.*

Uit de praktijk blijkt dat veel scholen met heel wat vragen zitten omtrent de drugproblematiek. De eerste bekommernis is uiteraard van pedagogische aard. Niet onbelangrijk zijn de juridische implicaties van gestelde handelingen.

Onderwijswetgeving of schoolrecht is een jonge rechtstak en voor de meeste scholen onvoldoende gekend.
In Europa is een evolutie merkbaar naar het Amerikaanse rechtssysteem. We gaan naar een "victimization of society". De burgers voelen zich sneller het slachtoffer van onrecht en worden zich steeds bewuster van hun rechten tegenover elkaar en tegenover de overheid.
Dit is ook merkbaar in het onderwijs, waarbij de school meer en meer aansprakelijk wordt gesteld voor nalatigheden. De school wordt ook steeds vaker door ouders voor de rechtbank gedaagd, omdat er over bepaalde beslissingen (vooral tuchtsancties) betwisting bestaat of mogelijk is.

Het is opmerkelijk dat vele scholen in dit geval aan het kortste eind trekken wegens procedurefouten: de school heeft een aantal rechten van de leerling miskend of haar eigen reglementering niet nageleefd. Deze brochure probeert op basis van de literatuur een beknopt kader te schetsen, waarbinnen de school op een juridisch veilige manier met drugs kan omgaan[3].

Deze brochure bevat slechts enkele handvatten. Het overleg en het maken van afspraken met de politiediensten en het parket (met name de substituut procureur des Konings gespecialiseerd in drugzaken) blijft van fundamenteel belang. Die afstemming gebeurt best binnen een lokaal of regionaal netoverschrijdend overleg (verder scholenoverleg genoemd). Deze brochure kan daarbij een nuttige leidraad zijn. Drugpreventie is allang geen zaak meer van één school alleen.[4]

We illustreren een mogelijke werkwijze in de volgende voorbeelden.

VOORBEELD 1[5]

In regio X werd een scholenoverleg georganiseerd door de plaatselijke preventiewerker. Aanleiding was het gebrek aan duidelijke afspraken tussen politiediensten en scholen over het optreden bij drugproblemen. Directies, leerkrachten en CLB-medewerkers werden uitgenodigd.

Het programma startte met een inleiding over de drugwetgeving, cijfergegevens over de drugproblematiek en de werking van de drugunit van de rijkswacht. Daarna werd de brochure "*Juridische handvatten*" voorgesteld door de regionale preventiewerker en werden de vragen van het publiek behandeld.

De belangrijkste vragen waren: wanneer moet de school de politie contacteren? Kan politie discreter (bijvoorbeeld in burger) naar de school komen? Mag de directie urinecontroles doen en fouilleren?

Dit programma was de start van een verder overleg tussen scholen en politiediensten. Voortaan werd op de agenda van het scholenoverleg systematisch ruimte voorzien voor juridische thema's.

VOORBEELD

VOORBEELD 2[6]

Op een studievoormiddag voor scholen en CLB-medewerkers in de regio Brussel-Halle-Vilvoorde werd de voorstelling van "*Juridische handvatten*" ingeleid met een quiz. De quizvragen refereerden naar de verschillende hoofdstukken in de publicatie en werden in kleine groepen opgelost. De regionale preventiewerker gaf daarna een toelichting bij de antwoorden.

Quizvragen:

1. Op school gaan geruchten de ronde dat er drugs gebruikt en gedeald worden. Bij die geruchten worden de namen van enkele leerlingen genoemd.

Welke reactie is volgens u de meest adequate?

❑ De directeur besluit op zoek te gaan naar bewijzen. Hij zal de boekentassen van de betreffende leerlingen doorzoeken.

❏ Als school staat u machteloos tegenover zulke geruchten. Het enige wat u kan doen is wachten tot er bewijzen zijn.
❏ Er wordt besloten die leerlingen van wie de naam genoemd wordt aan te spreken en het vermoeden kenbaar te maken.

2. Als leerlingenbegeleider/vertrouwensleerkracht bent u verplicht informatie door te geven over een leerling...

als de directeur erom vraagt. ❏ Juist ❏ Fout

als de ouders van de leerling erom vragen. ❏ Juist ❏ Fout

als de politie erom vraagt. ❏ Juist ❏ Fout

3. Als u als leerlingenbegeleider/vertrouwensleerkracht weet hebt van druggebruik bij een leerling bent u verplicht...

om de ouders op de hoogte te brengen. ❏ Juist ❏ Fout

aangifte te doen bij de politie. ❏ Juist ❏ Fout

4. Als CLB-medewerker mag u informatie doorgeven aan...

collega's. ❏ Juist ❏ Fout

de directeur van de school. ❏ Juist ❏ Fout

5. Om zeker te weten of een leerling drugs gebruikt is het aangewezen...

de arts van het CLB te vragen een urinestaal te laten afnemen.

❏ Juist ❏ Fout

de politie te vragen om een urinestaal te laten afnemen.

❏ Juist ❏ Fout

• Hoofdstuk 2 •

De basis: het schoolreglement

Sinds het Besluit van de Vlaamse regering van 13 maart 1991 is elke (secundaire) onderwijsinstelling in de Vlaamse Gemeenschap verplicht een schoolreglement uit te vaardigen, dat ten minste een examen-, een orde- en een tuchtreglement bevat.

Het schoolreglement is een adhesie- of toetredingscontract, dat de wederzijdse rechten en verplichtingen van de diverse partners bindend en afdwingbaar vastlegt.
Het schoolreglement wordt door het schoolbestuur[7] opgesteld en wordt bij de formele inschrijving eenzijdig aan de leerling of zijn wettige vertegenwoordiger opgelegd.
Door de ondertekening van het onderwijsreglement zijn de leerlingen gebonden aan alle bepalingen van dat reglement. Bij weigering tot ondertekening kan de inschrijving van de leerling geweigerd worden.

- Wanneer minderjarige leerlingen tijdens het schooljaar meerderjarig worden, wordt soms vergeten hen het schoolreglement te laten tekenen. Dit kan men opvangen door in het schoolreglement een clausule te voorzien waarbij de ouders[8] zich ertoe verbinden de inhoud van het schoolreglement aan hun kind mee te delen bij zijn meerderjarigheid.

- De begeleidingsprocedure en de doorverwijzingsprocedure bij drugproblemen moeten niet in het schoolreglement vermeld worden. Dit kan wel als *inlichting* of als *toelichting*, maar niet als een reglementaire bepaling worden vermeld. Een toelichting heeft geen bindend karakter.

Deze publicatie focust zich in de eerste plaats op de leerlingen. Toch is het ook belangrijk dat de school een beleid voert voor het personeel. Hiervoor verwijzen we naar de VAD-uitgave *"Juridische handvatten voor het gebruik en misbruik van alcohol en andere drugs op het werk"* (VAD 1999).

Veel scholen nemen in hun schoolreglement de regels en sancties over genotsmiddelen op. Vaak wordt daarbij het drugbeleid op school kort geschetst: de visie op GVO-activiteiten en de inspanningen die geleverd worden voor een ondersteunende omgeving, de openheid die de school biedt voor leerlingen die een drugprobleem willen bespreken, ...
Uit de "Bevraging van Vlaamse leerlingen in het kader van een Drugbeleid Op School"[9] blijkt dat heel wat leerlingen het schoolreglement geheel of gedeeltelijk hebben gelezen. Driekwart van de leerlingen vindt echter dat het niet voldoende duidelijk omschreven is.
Hieronder vindt u een voorbeeld van regels en afspraken voor genotsmiddelen. Mogelijke sancties zijn niet in dit voorbeeld verwerkt. Hiervoor verwijzen we naar hoofdstuk 2.1. Orde- en tuchtsancties (p. 14).

VOORBEELD VAN REGELS EN AFSPRAKEN VOOR GENOTSMIDDELEN[10]

Dit voorbeeld is niet bedoeld als hét model. De school kan het wel gebruiken als start voor een discussie die ertoe kan leiden dat men bewust kiest wat wel en wat niet opgeschreven wordt en hoe de regels en afspraken geformuleerd worden.

Onze school wil bijdragen aan het welzijn van de leerlingen en medewerkers. Dat kan alleen wanneer de regels die we hebben opgesteld voor iedereen gelden en wanneer iedereen zich eraan houdt, zowel de leerlingen als het personeel. Ook voor het gebruik van genotsmiddelen gelden regels. Ze zijn bedoeld om:

- bij te dragen aan ieders gezondheid;
- te voorkomen dat iemand onnodig last heeft van anderen;
- ervoor te zorgen dat de school haar belangrijkste functie, namelijk het geven en volgen van onderwijs, zo goed mogelijk kan uitvoeren.

✓ Roken[11]

- Onze school is een openbaar gebouw. Volgens de wet is het verboden te roken in de gesloten ruimtes waartoe leerlingen toegang hebben. Roken is alleen toegestaan voor het personeel en de leerlingen vanaf het vijfde jaar op plekken die daar speciaal voor aangewezen zijn, namelijk (benoem concreet ruimtes binnen en/of buiten het gebouw) en op bepaalde tijdstippen (benoem concreet).

◗ Tijdens vergaderingen, werkbijeenkomsten en andere overlegsituaties wordt niet gerookt. De aanwezigen bepalen of er gedurende de bijeenkomst een rookpauze wordt gehouden. In die gevallen wordt gebruikgemaakt van de ruimtes bedoeld onder het eerste punt.

◗ Voor iedereen geldt dat hij ophoudt met roken zodra anderen daarvan hinder ondervinden. Ook passief roken is schadelijk voor de gezondheid.

◗ Tijdens personeelsfeesten, en buitenschoolse leerlingenactiviteiten voor de vijfde- en zesdejaars, wordt vooraf afgesproken of, en zo ja waar er mag gerookt worden. Daarbij is het derde punt van toepassing.

◗ In gevallen die niet in de voorgaande punten worden genoemd, beslist de directie.

✓ Medicatie

De schoolapotheek bevat de meest elementaire geneesmiddelen om occasionele ongemakken of lichte ongevallen en kwetsuren te verhelpen. De kwaliteit van de geneesmiddelen en het gebruik ervan wordt opgevolgd door (benoem de verantwoordelijke), met als doel bewust slikgedrag te stimuleren. Bij de opvang van leerlingen wordt gezocht naar alternatieven voor medicatie, bijvoorbeeld het voorzien van een rustkamer.

✓ Alcohol

◗ Wanneer iemand onder invloed van alcohol verkeert kan hij niet goed werken of leren. Daarom is het op school tijdens lesdagen en op tijden waarop er werk ten behoeve van het onderwijs wordt verricht, niet toegestaan onder invloed van alcohol te zijn.

◗ Op klassenavonden, feesten, buitenschoolse activiteiten en andere bijeenkomsten van de vier laagste klassen worden er voor geen van de aanwezigen alcoholhoudende dranken geschonken. Volgens de wet is het verboden om alcohol te verkopen aan personen onder de 16 jaar. Bovendien wil de school voorkomen dat er een automatische koppeling ontstaat tussen alcohol en feestvieren.

VOORBEELD

VOORBEELD

- Op klassenavonden, feesten, buitenschoolse activiteiten en andere bijeenkomsten van vijfde en zesde jaren kan op verzoek van leerlingen, ouders en leerkrachten in beperkte mate alcoholhoudende drank worden geschonken. Er wordt ook gezorgd voor een aantrekkelijk aanbod van alcoholvrije dranken. Wanneer alcohol wordt geschonken, maken de organisatoren afspraken over toezicht en vervoer naar huis.

- Tijdens personeelsbijeenkomsten die een gezelligheidskarakter hebben, kan met mate alcohol worden geschonken. Er wordt gezorgd voor een aantrekkelijk aanbod van alcoholvrije dranken. Indien leerlingen aanwezig zijn of openlijk kunnen waarnemen wat er zich op deze bijeenkomst afspeelt, dan speelt het voorbeeldgedrag van het personeel een grote rol.

- Het is verboden om op school of op buitenschoolse activiteiten alcoholhoudende drank bij zich te dragen.

✓ Illegale drugs

- Het is volgens de wet verboden om illegale genotsmiddelen zoals cannabis, XTC, cocaïne, speed of LSD in het bezit te hebben of te verhandelen. Op school is het bezit van deze producten dus ook verboden.

- Op school is men niet onder invloed van illegale drugs. Wanneer iemand illegale drugs heeft gebruikt, kan hij niet goed leren of werken.

- Op klassenavonden, feesten, buitenschoolse activiteiten en andere bijeenkomsten verkeert men niet onder invloed van illegale drugs.

2.1. ORDE- EN TUCHTSANCTIES

Artikel 59 van het Executievebesluit geeft de volgende definities:

> ***Orde****maatregelen worden genomen door de personeelsleden van de onderwijsinstelling. Ordemaatregelen strekken er in beginsel toe om, naar aanleiding van gedragingen die het ordentelijk verstrekken van onderwijs verhinderen, de leerling ertoe te brengen zijn gedrag te verbeteren en alzo aan te passen aan de vereisten van de goede samenwerking tussen personeelsleden en leerling. Ordemaatregelen mogen het voordeel, dat de leerling uit het verstrekken van het onderwijs haalt, niet ontnemen.*

Het doel is een gedragswijziging bij de leerling (het opvoedende karakter van een ordemaatregel). Er is geen voorgeschreven procedure.
Het is aan te bevelen de leerling in kwestie te horen. De maatregel is proportioneel aan de gepleegde feiten.

VOORBEELDEN VAN ORDEMAATREGELEN ZIJN:

- een disciplinegesprek waarin de regels en mogelijke sancties scherp gesteld worden;
- nablijven na schooltijd en het maken van een extra opdracht;
- leerlingen onder invloed in de les, krijgen één dag uitsluiting uit de les;
- wanneer de overtreding tijdens een buitenschoolse activiteit plaatsvindt, volgt uitsluiting van die activiteit of van de eerstvolgende.

VOORBEELD

Tuchtmaatregelen worden genomen door de directeur, de afgevaardigde van het schoolbestuur of door het schoolbestuur zelf. Zo de tuchtmaatregel de definitieve uitsluiting behelst, zijnde de ontneming aan de leerling van het recht nog langer de lessen te kunnen volgen in de betrokken onderwijsinstelling, dient voorafgaandelijk het advies van de begeleidende klassenraad te worden ingewonnen.
Tuchtmaatregelen worden genomen wanneer het gedrag van de leerling een gevaar vormt voor het ordentelijk verstrekken van het onderwijs en/of de verwezenlijking van het eigen opvoedingsproject van de school in het gedrang brengt.
Tuchtmaatregelen bedoelen nadeel toe te brengen aan de gestrafte, door hem in de voordelen, die hij uit het verstrekken van het onderwijs haalt, te treffen.

Een tuchtsanctie kan uitgesproken worden voor feiten die op school werden gepleegd, of ook voor feiten die buiten de school werden gepleegd maar toch raakpunten hebben met het schoolmilieu. Bijvoorbeeld door de aanwezigheid van andere leerlingen of door de ruchtbaarheid die er op school wordt aan gegeven. Het is aanbevolen om in het schoolreglement te vermelden dat van de leerling ook buiten de schoolmuren een passende houding wordt verwacht.

Een tuchtsanctie kan pas als de leerling zelf aan de feiten heeft deelgenomen. Feiten gepleegd door familie of vrienden kunnen niet tot het sanctioneren van de leerling leiden.

MOGELIJKE TUCHTSANCTIES ZIJN:

- de schorsing voor een periode zoals voorzien in de wet;
- de definitieve uitsluiting.

Als de tuchtsanctie tot de definitieve uitsluiting leidt, moet vooraf het **advies** van de begeleidende **klassenraad** worden ingewonnen.

Een tuchtprocedure is geen wondermiddel om problemen op te lossen.
Een vertrouwensleerkracht kan in eerste instantie veel nuttig werk verrichten.

Het Executievebesluit bepaalt dat tuchtsancties kunnen worden opgelegd voor elk gedrag dat een gevaar vormt voor het ordentelijk verstrekken van onderwijs en de verwezenlijking van het eigen opvoedingsproject van de school.
Het is niet nodig alle mogelijke overtredingen of feiten op te sommen die aanleiding geven tot een tuchtsanctie.
Het gebruik of verhandelen van verdovende middelen schaadt de goede werking van de school. Ook alcoholgebruik op school valt onder deze noemer *(Delporte 1997, p. 7).*

Om procedurefouten te vermijden moet de tuchtprocedure duidelijk en gedetailleerd in het schoolreglement staan.
Bij een tuchtprocedure mogen de rechten van verdediging zeker niet geschonden worden.

Volgens Artikel 62 van het Executievebesluit moeten een aantal regels gerespecteerd worden bij het nemen van tuchtmaatregelen.
We sommen ze op in de bijlage 1 (p. 38).
Terwijl de tuchtprocedure loopt kunnen ordemaatregelen genomen worden.

Het aanleggen van een tuchtdossier is wettelijk verplicht.
Het is niet nodig om een beroep te doen op politiediensten om geldige bewijzen te verzamelen. In een tuchtprocedure zijn eigen vaststellingen evengoed bruikbaar. Het is dus niet nodig alles door de politie te laten vaststellen. Bovendien kunnen ook feiten die geen misdrijf zijn (bijvoorbeeld inbreuken op het schoolreglement) een orde- of tuchtmaatregel tot gevolg hebben.

Het Executievebesluit bepaalt dat het **tuchtdossier** niet overdraagbaar is naar de nieuwe school van de leerling.

EEN TUCHTDOSSIER OMVAT CONCREET:

- de inschrijving van de leerling;

- het schoolreglement, ondertekend door de ouders (of door de meerderjarige leerling);

- de overtuigingsstukken: nota's in de schoolagenda en rapporten, verslagen van de klassenraad, opmerkingen van toezichthouders, een kopie van getuigenverklaringen, politiedossier, ...;

- het gemotiveerde advies van de klassenraad (gedateerd en ondertekend);

- kopie van de brief die de directie aan de ouders verstuurde (+ bewijs van aangetekende zending);

- (later) kopie van het proces-verbaal van het horen van de leerling en kopie van de uiteindelijke beslissing.

DE MEERDERJARIGE LEERLING EN HET AANGETEKEND SCHRIJVEN

Uit de praktijk blijkt dat een aangetekend schrijven op naam van een meerderjarige leerling veelal door (één van) de ouders ontvangen en afgetekend wordt. De meerderjarige leerling kan dan voorwenden dat hij het aangetekend schrijven niet doorgekregen heeft van zijn ouders.
Het is daarom aan te bevelen om de meerderjarige leerling op school zelf de betreffende stukken te laten ondertekenen (bijvoorbeeld het begeleidingscontract, het ontvangstbewijs).

BEGELEIDINGSPLICHT BIJ DEFINITIEVE UITSLUITING

Volgens het Executievebesluit Artikel 61 §2 moet de leerling, die gedurende het schooljaar definitief uitgesloten wordt, bijgestaan worden in zijn zoektocht naar een andere onderwijsinstelling door de onderwijsinstelling en het begeleidende CLB.
Deze verplichting houdt echter geen resultaatsverbintenis in, het is eerder een inspanningsverplichting *(Delporte 1995, p. 153).*

Het is zinvol om een kopie van de bewijzen van de begeleiding in het tuchtdossier te bewaren (brieven aan directies van andere scholen, hun antwoord en de correspondentie met de leerling).
De begeleidingsplicht geldt enkel voor minderjarige leerlingen; meerderjarige leerlingen zijn immers niet meer leerplichtig.

Een grijze zone: de informatie-uitwisseling tussen scholen

Er bestaat de begeleidingsplicht bij definitieve uitsluiting en het verbod tot het overdragen van het tuchtdossier naar de nieuwe school van de leerling.
Dat belet niet dat de ontvangende school ingelicht wordt over elementen uit het tuchtdossier. Pedagogisch kan het immers belangrijk zijn dat de nieuwe school op de hoogte is van de achtergrond, en dit in het belang van de leerling. De informatie laat de school toe de nodige pedagogische aandacht te besteden aan die leerling, teneinde zichzelf of derden niet in de problemen te brengen. Binnen een scholenoverleg kunnen hierover afspraken gemaakt worden, zonder de wet te overtreden.

2.2. Bijzondere contracten met de leerlingen

Een begeleidingscontract helpt terug greep krijgen op het moeilijke gedrag van een leerling. (Drug)begeleidingscontracten worden in de eerste plaats gebruikt als een pedagogisch instrument, maar hebben ook niet onbelangrijke juridische aspecten.
Vanuit pedagogisch oogpunt moet men streven naar een zo concreet mogelijke invulling van een contract. Vanuit juridisch oogpunt zou men kunnen stellen: hoe abstracter hoe beter.

Contracten zijn rechtsbronnen waaruit voor de contractanten verbintenissen of verplichtingen ontstaan.

Een drugcontract heeft slechts juridische waarde wanneer het contract (mee) ondertekend wordt door de ouders, tenzij de leerling meerderjarig is. De handtekening van één van de ouders is reeds rechtsgeldig; de ene ouder vertegenwoordigt immers de andere, behoudens verzet.
De school kan dus aan minderjarigen geen begeleiding opdringen waarmee de ouders niet akkoord gaan. Dit houdt medezeggenschap van de ouders in wat betreft de keuze van de begeleidingsdienst.

Een bijzonder contract is een geïndividualiseerde overeenkomst en wordt door de betrokken partijen onderhandeld. Het contract stelt bepalingen die voor de betrokken partijen bindend zijn.

Het is belangrijk steeds de *basisprincipes van de contractenleer* in het achterhoofd te houden. In bijlage 2 vindt u daarover meer toelichting (p.39).

GEVOLGEN VAN HET VERBREKEN VAN EEN BEGELEIDINGSCONTRACT

Wanneer het contract door de leerling verbroken wordt, moeten de (tucht)procedurewaarborgen bij uitsluiting gerespecteerd worden.
Bij het verbreken van een begeleidingscontract wordt de tuchtprocedure als dusdanig opgestart of verdergezet. Bij contractbreuk kan een leerling niet zonder vorm van proces uitgesloten worden.
Het contract vermeldt best iets in de zin van: "Het niet naleven van dit contract kan leiden tot het inzetten van de tuchtprocedure die kan leiden tot verwijdering uit de school".

> Hoe meer er met dergelijke bijzondere contracten wordt gewerkt, hoe groter de kans dat er een juridisch conflict over de uitvoering en interpretatie van het onderwijscontract ontstaat.

• Hoofdstuk 3 •

Horen, zien en zwijgen: beroepsgeheim, ambtsgeheim, discretieplicht, aangifteplicht

3.1. Beroepsgeheim

Over beroepsgeheim en privacy is momenteel het laatste woord nog niet gezegd. Het Strafwetboek benoemt in Artikel 458 een specifieke beroeps-categorie waar sprake is van strafrechtelijk gesanctioneerd ***beroepsgeheim*** (= zwijgplicht) voor "geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers en vroedvrouwen". Artikel 458 voorziet daarnaast in een restcategorie die zeer ruim is gedefinieerd als: "alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd". Dit houdt in dat personen die beroepshalve kennis krijgen van zaken die niet tot het publieke domein behoren ook aan het beroepsgeheim gebonden zijn (bijvoorbeeld welzijnswerkers, CLB-medewerkers).

Het beroepsgeheim kan in twee gevallen worden opgeheven:

- In noodsituaties waarbij men *spreekplicht of meldingsplicht* heeft. Bijvoorbeeld wanneer er gevaar dreigt voor de leerling zelf (de leerling wordt beschouwd als "persoon in nood") of voor derden.

- Bij *spreekrecht of zwijgrecht*; waarbij men kan kiezen om te spreken dan wel om te zwijgen.
De gulden regel is dat het beroepsgeheim nooit ingeroepen kan worden tegen de belangen van de cliënt.

3.2. Discretieplicht - aangifteplicht

Schooldirectie en leerkrachten hebben op deontologisch vlak minstens een *discretieplicht*, die echter niet strafrechtelijk gesanctioneerd kan worden. Deze discretieplicht of geheimhoudingsplicht stamt uit het ***ambtsgeheim***. Zij hebben geen zwijgrecht in wettelijk bepaalde gevallen noch bij een getuigenis in rechte (bijvoorbeeld bij een oproep door de onderzoeksrechter).

Discretieplicht wordt doorkruist door *aangifteplicht*, waaraan elke burger *(Art. 30 van het Wetboek van Strafvordering)* en in het bijzonder elke ambtenaar *(Art. 29)* onderworpen is. Aangifteplicht is vooral een morele verplichting. Er zijn geen strafsancties aan verbonden; tuchtsancties kunnen wel het gevolg zijn.

3.3. DE POSITIE VAN DE GROENE OF VERTROUWENSLEERKRACHT

De groene leerkracht bevindt zich in een onduidelijke positie. Hij doet beroep op het vertrouwen en wordt daarom erkend als iemand aan wie de jongere in vertrouwen veel kwijtkan.
Op basis van zijn opdracht als vertrouwensleerkracht kan hij zich beroepen op beroepsgeheim op basis van de restcategorie van Artikel 458, hoewel niet iedereen het hierover eens is.

Om een goede zorg te bieden aan de leerling is het soms noodzakelijk dat de vertrouwensleerkracht de verkregen informatie kan bespreken met collega's (werkgroep drugs, CLB-medewerker, directie,...). Op die manier kan de situatie bijvoorbeeld uit een andere hoek bekeken worden en kunnen andere werkwijzen voorgesteld worden.[12] Het is noodzakelijk dat de leerkracht de leerling hierover vooraf inlicht en nooit belooft dat de toevertrouwde geheimen niet verder verteld zullen worden.

BIJ HET DOORGEVEN VAN INFORMATIE ZIJN VOLGENDE AANDACHTSPUNTEN BELANGRIJK:

- Het belang van de leerling moet in alle handelen en doorgeven van vertrouwelijke informatie of "geheimen" steeds vooropstaan;

- Het doorgeven van vertrouwelijke informatie door een leerkracht aan directie of collega's is afhankelijk van het schoolbeleid en de eigen deontologie. Dit beleid wordt best binnen de school zelf uitgeklaard en aan de leerlingen meegedeeld;

- Het doorgeven van verkregen vertrouwelijke informatie aan de hulpverlening in het kader van een begeleiding kan slechts wanneer er een expliciet akkoord of toestemming is van de leerling. Indien deze minderjarig is, is de toestemming van zijn ouders nodig.

Ook hier is het belangrijk om binnen het scholenoverleg afspraken te maken met hulpverleningsdiensten en justitie.

• HOOFDSTUK 4 •

DRUGGEBRUIK EN DE AANSPRAKELIJKHEID VAN DE SCHOOL

Iedereen die weet heeft van strafrechtelijke feiten (poging tot of het aanzetten tot misdrijf) draagt een burgerrechtelijke verantwoordelijkheid. Zeker wanneer door deze feiten derden in gevaar worden gebracht, is aanmelding bij de politiediensten aangewezen.

4.1. DE ALGEMENE VOORZICHTIGHEIDSPLICHT

De schooldirecteur is op grond van de algemene voorzichtigheidsplicht en op grond van de onderwijsovereenkomst verplicht op te treden wanneer hij drugs en/of druggebruik op school waarneemt *(Art. 1382 over burgerlijke aansprakelijkheid en Art. 418 over onvrijwillige slagen en verwondingen).*
Deze algemene voorzichtigheidsplicht geldt voor drugs omdat de wetgever impliciet bepaald heeft dat drugs schadelijk zijn voor de gezondheid.

4.2. "ONVOLDOENDE TOEZICHT" VERSUS "OPVOEDINGSFOUT"

Artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek stelt dat de onderwijzer persoonlijk aansprakelijk is voor de schade aangericht door leerlingen die op dat ogenblik onder zijn toezicht staan. De aansprakelijkheid houdt op wanneer de onderwijzer kan bewijzen dat hij de daad welke aanleiding geeft tot die aansprakelijkheid, niet heeft kunnen beletten.

Bij onvoldoende toezicht of (en ten gevolge daarvan) het toelaten van verhandeling van verboden producten, kan de school aansprakelijk worden gesteld.

Tijdens de schooluren worden onderwijzers geacht de ouders te vervangen zodat hen een gelijklopende "foutloze" aansprakelijkheid treft. De school kan echter niet aansprakelijk gesteld worden voor gedragingen ten gevolge van opvoedingsfouten van de ouders.

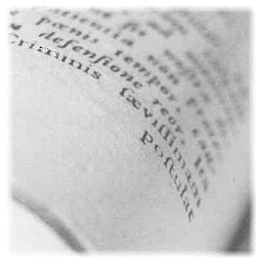
Tegenwoordig wordt aangenomen dat school én ouders samen instaan voor de opvoeding van het kind. Uitspraken die leiden tot een gedeelde aansprakelijkheid zijn een nieuwe tendens.

4.3. Leerlingen zetten elkaar onder druk om te dealen

Dit maakt deel uit van de opvoedingsplicht van de school. In eerste instantie is een gesprek met een vertrouwensleerkracht aangewezen. Naargelang de ernst van de situatie kan een (externe) begeleiding worden opgestart. Het dealen of het aanzetten ertoe kan vaak te maken hebben met eigen gebruik dat dient betaald te worden met de opbrengst van het dealen. Bij herhaling van dit gedrag lijkt aangifte bij politiediensten aangewezen.

4.4. Verkeerdelijk aanwezig gemelde leerlingen

Burgerrechtelijk kunnen schoolhoofden aansprakelijk worden gesteld voor schade veroorzaakt door of aan leerlingen die als aanwezig zijn gemeld.

Een aanwezigheidsregister kan ook een bewijsstuk zijn wanneer een afwezige leerling verkeerdelijk aanwezig wordt gemeld.

4.5. "Persoon in nood" & "schuldig verzuim"

Artikel 422bis van het Strafwetboek handelt over schuldig verzuim. Dat is de bewuste weigering om hulp te verlenen aan personen in gevaar.
Het gevaar moet groot zijn. Dat wil zeggen: de toestand moet een ernstig gevaar vormen voor de fysieke of psychische gezondheid van de persoon.
Dat geldt zowel wanneer men die toestand zelf vaststelt als wanneer die toestand beschreven wordt door personen (leerlingen) die uw hulp inroepen.
Als een leerkracht of de directie zijn persoonlijke optreden onmogelijk, ondoelmatig of onkundig acht, dient hulp te worden verstrekt door een opgeroepen deskundige derde.

De betrokkene dient er zich in dat geval van te vergewissen dat aan zijn oproep tot hulp gevolg werd gegeven.
Beroeps- en ambtsgeheim kunnen niet beschouwd worden als een reden om elke hulp te weigeren.

Echter, het niet verlenen van hulp door onachtzaamheid of door gebrek aan vooruitzicht valt niet onder schuldig verzuim *(Traest, 1998)*. Dit kan wel vallen onder burgerrechtelijke aansprakelijkheid (nalatigheid, onvoorzichtigheid).
De jonge druggebruiker kan als persoon in nood worden aanzien (door eigen vaststelling of bij hulpvraag). Het niet helpen van een persoon in nood is strafbaar.

• Hoofdstuk 5 •
De relatie tussen de school en de politie

5.1. De directie krijgt drugs in bezit

Het is mogelijk dat de directie zelf in het bezit van drugs komt. Ofwel doordat de drugs in de schoollokalen zijn gevonden, ofwel na overhandiging van drugs door een leerling, ouders, enz...

De directie mag de drugs niet in haar bezit houden omdat zij dan zelf schuldig is aan verboden drugbezit. Overhandigen aan de politiediensten is de boodschap. Best kan met de politiedienst afgesproken worden wie de drugs naar het politiekantoor brengt of wie de drugs komt afhalen.

De directeur kan de drugs op twee manieren in beslag nemen:

- *met toestemming* van de betrokkene (op eenvoudig verzoek):
  Drugs die door de leerling op eenvoudig verzoek vrijwillig worden overhandigd, moeten zo snel mogelijk - desnoods zonder vermelding van herkomst aan de politie bezorgd worden. De politie kan in dat geval van de directeur niet eisen dat hij ook de identiteit van de betrokken leerling meedeelt!

- *zonder toestemming* van de betrokkene:
  In dat geval voert de directeur een dwangmaatregel uit waarvoor hij niet bevoegd is.

Wanneer een leerling drugs aan een leerkracht of aan de directie overhandigt, moet toch enige voorzichtigheid aan de dag gelegd worden. Overhandiging gebeurt best in het bijzijn van een getuige of via een ontvangstbewijs (enkel bij meerderjarigen), waarbij op de aard en hoeveelheid van de drugs wordt gelet. Vernietiging van de drugs is uit den boze. Dit om te voorkomen dat de leerkracht of directeur zelf onder verdenking kan komen te staan wegens het achterhouden van drugs voor eventueel eigen gebruik! De leerling kan immers beweren dat hij twee zakjes cannabis heeft overhandigd, en dat de school slechts één zakje heeft aangegeven aan de politiediensten. Wie heeft er in dat geval gelijk?

5.2. HET PROBLEEM VAN FOUILLERING

De politie is als enige bevoegd om op school dwangmaatregelen uit te voeren (= zonder toestemming van de betrokkene). Overeenkomstig de wet op het politieambt, waarin duidelijk bepaald wordt wanneer een politieambtenaar mag overgaan tot een zogenaamde veiligheidsfouillering of tot een gerechtelijke fouillering[13], kan een dwangmaatregel zijn:

- het doorzoeken van de persoonlijke bagage, de boekentas van de leerling;

- de inbeslagname (na vaststelling van een misdrijf) die hiervan het gevolg kan zijn.

Een urineonderzoek om druggebruik op te sporen, kan momenteel niet juridisch afgedwongen worden. Enkel het vrijwillig afstaan van een urinestaal is mogelijk. De grootste omzichtigheid met urinetesten is aanbevolen. We bevinden ons hier in een juridisch mijnenveld.

Tegen het gebruik van urinetesten zijn de volgende argumenten:

- bedrog tijdens de productie van het urinestaal is niet uitgesloten ("peertje", verdunning met water, ...); er bestaan momenteel ook (genees)middelen die tot doel hebben de uitslag van de urinetest te beïnvloeden (het bekomen van een negatief resultaat);

- het medisch beroepsgeheim van de arts, met uitzondering van die drugtesten waarvoor een duidelijke wettelijke regeling bestaat (bijvoorbeeld bloedafname bij alcoholcontroles in het verkeer);

- ze kunnen een ernstige inbreuk op de privacy betekenen:
  1) om bedrog te voorkomen moet bij de productie van het staal een controleur aanwezig zijn;
  2) de biochemische analyse kan bepaalde ziekten (antistoffen) en levensgewoonten (geneesmiddelengebruik, genotsmiddelengebruik) aan het licht brengen;
  3) bijvoorbeeld sporen van cannabinoïden (cannabis) blijven wekenlang na gebruik in urine naspeurbaar. Een dergelijke positieve urinetest kan wijzen op druggebruik in strikte privé-sfeer (bijvoorbeeld thuis in het weekend), wat buiten elke bevoegdheid van de school valt.[14]

Grijze zone: de grootste omzichtigheid bij het fouilleren

In principe is geen enkele vorm van fouillering door privé-personen toegelaten. Enkel politieambtenaren zijn bevoegd om, overeenkomstig de wet op het politieambt, over te gaan tot een fouillering. Elke fouillering door privé-personen (bijvoorbeeld leerkrachten) waarbij drugs werden aangetroffen op het lichaam van een leerling, kan achteraf aangevallen worden als een niet rechtmatig verkregen bewijs.

Fouilleren onder dwang of bedreiging is totaal uitgesloten.
Over fouillering met toestemming hebben diverse auteurs verschillende standpunten: "het kind heeft recht op privacy en kan dus toestemming geven" versus "het kind heeft geen oordeel des onderscheids en kan de gevolgen van zijn toestemming niet inschatten".
Volgens sommigen kan de directie wel met *toestemming op eenvoudig verzoek* van de betrokkene overgaan tot fouillering en controle van de boekentas. De leerling wordt gevraagd zelf zijn jas-/broekzakken te ledigen en zijn boekentas open te maken. Er moet vooraf duidelijk vermeld worden wat de mogelijke gevolgen zijn indien er drugs gevonden worden.
Sommigen stellen dat dit best gebeurt in het bijzijn van een getuige en met toestemming van de ouders indien de leerling minderjarig is.
Daarbij moet duidelijk gesteld worden dat dit alles gebeurt in het belang van de leerling: met name om hem vrij te pleiten van elke verdenking.

Grijze zone: Het doorzoeken van het schoolkastje

Diverse auteurs verschillen van mening over het doorzoeken van schoolkastjes. Het schoolkastje, de schoolbank, ... die door de school tijdelijk ter beschikking van de leerling worden gesteld, mogen wel door het schoolpersoneel worden doorzocht. Dat staat best duidelijk vermeld in het schoolreglement. Toch blijft het gevaar van een mogelijke inbreuk op de privacy en vernietiging van bewijskracht van het gevonden materiaal (de getuigenis van een andere volwassene is nodig).

5.3. ALS DE POLITIE LANGSKOMT

Het is belangrijk dat een schooldirectie een vertrouwensrelatie opbouwt met politie en rijkswacht, zodat men weet wat men van elkaar kan verwachten wanneer er moeilijkheden zijn.
In het kader van een scholenoverleg worden best duidelijke afspraken gemaakt met de politiediensten én het parket. Bijvoorbeeld over het discreet optreden op school: in burger en liefst niet met loeiende sirenes of drughonden, het lesverloop wordt best niet gestoord, een personeelslid blijft bij de leerling.

Elke politionele tussenkomst op school leidt onvermijdelijk tot het openen van een dossier op het parket van de Procureur des Konings. De aanpak van de Procureur des Konings kan echter per gerechtelijk arrondissement verschillen. Die aanpak kan zijn: seponering, praetoriaanse probatie (bijvoorbeeld alternatieve gerechtelijke maatregelen), en/of doorverwijzing naar de jeugdrechter.

• Hoofdstuk 6 •

De school als privaat domein

6.1. Het weigeren van inschrijvingen

In principe kan een school weigeren een leerling in te schrijven, zolang dat niet arbitrair of op een discriminerende wijze gebeurt. Met andere woorden: de school kan om aanvaardbare redenen weigeren. Men kan moeilijk een leerling weigeren op basis van *druggebruik*.
Een school kan een leerling weigeren in te schrijven op basis van "technische" gronden (bijvoorbeeld klasontdubbeling)*(RvSt 27-04-94).*

De verhouding tussen een vrije school en een leerling is van contractuele aard. De weigering tot inschrijving is dus niet onderworpen aan de verplichting tot formele motivering *(Luik 22-12-95).* Een vrije school kan een inschrijving afhankelijk stellen van voorwaarden. De weigering tot inschrijving mag evenwel niet op willekeurige basis.
Voor het officieel onderwijs is de situatie wettelijk anders (de benuttingsgelijkheid van de gebruiker van de openbare dienst). De verhouding tussen school en leerling is van reglementaire aard; het schoolreglement wordt éénzijdig opgelegd.
Maar uit de rechtspraak blijkt dat het verschil tussen het officieel en het vrijgesubsidieerd onderwijs vervaagt, wat betreft weigering van inschrijving. De Raad van State legt de lat gelijk voor alle netten en scholen. Een inschrijving weigeren kan, op voorwaarde dat de beslissing gebaseerd is op juiste en toelaatbare motieven, met andere woorden niet willekeurig en wettelijk is *(RvSt 10-02-92).*

Het recht op onderwijs laat een leerling niet toe te eisen dat hij zou toegelaten worden tot elke instelling van zijn keuze *(Europees verdrag voor de rechten van de mens).*

Een inschrijving op proef is wettelijk niet mogelijk.

In het belang van de leerling mag een tuchtdossier niet overgedragen worden van de ene school naar de andere *(Art. 61)*. Niet overdraagbaar betekent dat de leerling in zijn nieuwe school met een schone lei begint. Zijn gedrag in zijn vorige school kan niet in rekening gebracht worden.
In het belang van de leerling kan het wel dat de ene directie de andere inlicht over de extra bescherming of aandacht die de nieuwe leerling nodig heeft.

6.2. HET WEIGEREN VAN DE TOEGANG AAN PERSONEN DIE NIETS MET DE SCHOOL TE MAKEN HEBBEN

Een school is *privaat domein* (privé-domein of privaat domeingoed). De school is nooit een openbaar domein waar iedereen recht heeft te gaan en te staan. De school (het schoolbestuur) heeft het recht personen *die niets te maken hebben in de school*, de toegang te weigeren en hiervoor de hulp van politiediensten in te roepen, indien nodig.

Afhankelijk van de opdracht is het inzetten van privé-bewakingsdiensten in de school (als openbare plaats) onderworpen aan een machtiging van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

6.3. BUITEN DE SCHOOLPOORT

Buiten de schoolpoort zijn de politiediensten verplicht tussen te komen bij verstoring van de openbare orde en/of bij strafbare feiten, en dit op vraag van de school.
Wanneer buiten de schoolpoort (dat wil zeggen: op de openbare weg/openbaar domein) problemen dreigen, moet de politie preventief optreden en een aanwezigheidspolitiek voeren, op straffe van aansprakelijkheid van het gemeentebestuur.
Ook de school kan eventueel aansprakelijk gesteld worden voor feiten die zich buiten de schoolpoort afspelen, wanneer een laks toezicht de feiten in de hand heeft gewerkt.

6.4. De relatie met de horeca in de schoolbuurt

Café-uitbaters kunnen in principe vervolgd worden voor een strafbaar opzet als zij minderjarigen met opzet naar hun café lokken. Een paar voorbeelden: dancings die op weekdagen open zijn vanaf acht uur 's ochtends, cafés die kortingen geven tijdens de lesuren, een café-uitbater die tijdens de examenperiode in de buurt van scholen briefjes uitdeelt met reclame voor een happy-hour (twee consumpties voor de prijs van één). Dit is uitlokkend gedrag en kan beschouwd worden als aanzetten tot drankmisbruik bij minderjarigen.
Een school of een scholenoverleg kan echter afspraken maken met de horeca.

- Zo hebben de scholen in gemeente A met enkele horecazaken in de omgeving van de school de afspraak gemaakt dat ze tijdens de middagpauze geen alcohol zullen schenken aan de leerlingen.
- In gemeente B werd er heel wat overlast gesignaleerd naar aanleiding van de honderddagenviering van de leerlingen van een vijftal scholen. De gemeente richtte een overleggroep op, waaraan het gemeentebestuur, afgevaardigden uit de scholen en leerlingenraden, politie en horeca participeren. Tijdens dit overleg formuleren ze in een manifest een aantal afspraken om de honderddagenviering in goede banen te leiden (met onder andere bepaling van het uur vanaf wanneer alcoholische dranken geschonken worden, het ter beschikking stellen van nachtelijk vervoer, een aantal gedragsregels voor de leerlingen, plaats van de festiviteiten).[15]

De politie kan de opdracht krijgen de horecabedrijven die door de leerlingen uit de buurt worden bezocht, gericht op het dealen van drugs te controleren. Er zijn echter ook voorbeelden van overleg tussen horeca en politie waar probleemsituaties kunnen besproken worden.

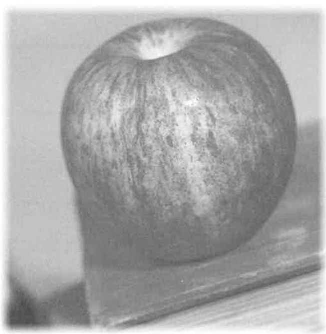
VOORBEELD

- Zo luidde de plaatselijke horeca in gemeente C de alarmbel naar aanleiding van een toenemende drugproblematiek (zowel gebruik als dealen) in hun zaken. Er waren reeds een aantal razzia's in jeugdcafés gebeurd. De horeca betreurde dat ze op die manier te sterk vereenzelvigd werd met de drugproblematiek. Er werd vastgesteld dat er weinig afstemming was tussen horeca en politie. De gemeentelijke preventiedienst riep een overleg tussen horeca en politie in het leven. Daar kunnen probleemsituaties besproken worden, er is een vormingsaanbod en er zijn acties in verband met druggebruik en dealen in de horeca.[16]

• HOOFDSTUK 7 •
WAT TE DOEN?

In het volgende beslissingsschema proberen we tot een synthese te komen. Dit schema mag echter niet los worden gezien van bovenstaande tekst, omwille van het gevaar dat de noodzakelijke nuanceringen en het oog voor casuïstiek verdwijnen.

Omdat de drugproblematiek ingewikkeld is moet elke beslissing op de individuele situatie afgestemd zijn. In deze handelswijze dient een samenhang en hiërarchie zichtbaar te zijn al naargelang de omvang, de fase en de ernst van het druggebruik. Interventies kunnen zich niet beperken tot het genotsmiddel zelf. Naast het product en zijn eigenschappen, de hoeveelheid en wijze van gebruik, zal steeds rekening gehouden moeten worden met de persoon en zijn omgeving. Deze factoren zijn bij elke vorm van druggebruik op een onverbrekelijke en op een unieke en dynamische wijze met elkaar verbonden. In elke situatie moet een kostenbatenanalyse gemaakt worden, en moet gekozen worden voor de minst nadelige manier van optreden.
Voor incidentele gebruikers is eerder een psychosociale begeleiding aangewezen. Om de kans op een blijvende gedragsverandering te verhogen wordt de begeleiding het best waargenomen door zij die het dichtst bij de jongere staan: het gezin en de school. Zij voorzien namelijk in controle en ondersteuning die eigen zijn aan deze netwerken zelf.

We wijzen hier nogmaals op het belang van afspraken tussen het scholenoverleg, de politiediensten en het parket. De nodige nuancering en oog voor elke individuele situatie blijven noodzakelijk.

De directie heeft illegale drugs in haar bezit gekregen

- ✓ gevonden in de schoollokalen
- ✓ door vrijwillige overhandiging door leerling, ouders, ...

illegale drugs altijd overmaken aan politiediensten

indien de eigenaar gekend is: niet verplicht om namen door te geven aan politie

suggestie:
bij overhandiging door leerling: liefst met getuige, als de leerling meerderjarig is eventueel ondertekenen van ontvangstbewijs met een beschrijving van de drugs
nooit doen:
illegale drugs vernietigen of in eigen bewaring houden

NUANCERING

Dealen

- ✓ **IN** de school
- ✓ of in schoolverband
- ✓ of leerlingen zetten elkaar onder druk om te dealen

politiediensten verwittigen

tuchtprocedure opstarten

Middelengebruik IN de school

algemeen:
ordemaatregelen nemen
begeleiding opstarten

bij illegale drugs:
eveneens signaleren aan politiediensten tenzij er andere afspraken zijn gemaakt met de plaatselijke politiediensten en het parket

Middelengebruik BUITEN de school

✓ leerling nog onder invloed in klas

ordemaatregel: tijdelijke verwijdering uit de les

bij twijfel over mogelijke complicaties: medische controle door schoolarts

gesprek met leerling (wanneer nuchter) en ouders

eventueel begeleiding opstarten

✓ in een buitenschoolse situatie waarbij op één of andere manier een band met de school is (bijvoorbeeld fuif)

de school kan de gepaste maatregelen nemen wanneer het schoolreglement vermeldt dat ook buiten de schoolmuren van de leerling een passende houding wordt verwacht

✓ gebruik in strikte privé-omgeving

indien de leerling de lessen nuchter volgt, kan de school juridisch weinig doen (wel pedagogisch), omdat de strikte privé-sfeer buiten haar bevoegdheid valt

Vermoeden van illegaal druggebruik

- ✓ door eigen observatie
- ✓ door signalering door derden

nauwlettende en discrete observatie door de leerkrachten

suggestie:
leg een dossier aan van de door de school genomen stappen
af te raden:
fouilleren, drugtesting, doorzoeken kastje wegens mogelijke inbreuk op privacy en vernietiging van bewijskracht van het gevonden materiaal

Leerling met drugverleden uit andere school wil zich inschrijven

tuchtdossier van de vorige school is niet overdraagbaar

leerling weigeren op basis van (vroeger) druggebruik kan niet

een inschrijving op proef is niet wettelijk

Horeca uit de schoolbuurt voert agressieve reclame

school kan klacht bij politie neerleggen

Problemen aan de schoolpoort (openbare weg)	politie oproepen bij dreiging van problemen: politie moet preventief een oogje in het zeil houden **suggestie:** maak hierover vooraf afspraken in het scholenoverleg
Mensen die niets met de school te maken hebben (derden) bevinden zich op het schoolterrein of de campus	de directie kan derden de toegang weigeren (op niet-willekeurige gronden); de politie kan dit verbod doen naleven

BIJLAGEN

Bijlage 1: Regels bij het nemen van tuchtmaatregelen

Volgens Artikel 62 van het Executievebesluit moeten een aantal regels gerespecteerd worden bij het nemen van tuchtmaatregelen:

1) De betrokken persoon, alsmede de leerling, eventueel bijgestaan door een raadsman, worden voorafgaandelijk gehoord;
2) Elke genomen beslissing wordt schriftelijk gemotiveerd;
3) Elke beslissing wordt schriftelijk ter kennis gebracht aan de betrokken personen voordat de tuchtmaatregel van kracht wordt;
4) Er is geen mogelijkheid om tot collectieve uitsluitingen over te gaan;
5) De tuchtstraf moet in overeenstemming zijn met de ernst der feiten;
6) De betrokken personen hebben inzage in het dossier van de leerling.

Met betrokken personen wordt bedoeld: de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of de personen die in rechte of in feite de minderjarige leerplichtigen onder hun gezag hebben ofwel de meerderjarige leerling zelf.

Stelregels bij tuchtrechtspleging (Veny):

1) Het eigen tuchtreglement moet volledig nageleefd worden;
2) De genomen maatregel moet in overeenstemming zijn met de ernst van de feiten (proportionaliteitsbeginsel);
3) De ten laste gelegde feiten moeten aan de leerling zelf worden toegeschreven, voldoende vaststaand en bewezen zijn en niet reeds het voorwerp van een andere tuchtmaatregel hebben uitgemaakt;
4) Elke tuchtbeslissing is uitdrukkelijk en deugdelijk gemotiveerd. Alvorens van kracht te worden, brengt het schoolbestuur de tuchtbeslissing schriftelijk ter kennis aan de betrokkene (leerling en ouders indien minderjarig).

De rechten van de verdediging moeten gerespecteerd worden:

1) Een behoorlijke en tijdelijke kennisgeving van de ten laste gelegde en aangehouden feiten en de reële mogelijkheid zijn verdediging voor te bereiden. Dit impliceert een inzagerecht in alle stukken van het tuchtdossier;
2) Voorafgaandelijk moet de betrokkene en ouders (indien minderjarig) en eventueel een raadsman in een mondeling en tegensprekelijk debat gehoord zijn;
3) In het tuchtreglement wordt de interne beroepsprocedure bepaald tegen uitsluiting bij tuchtmaatregel.

Bijlage 2: Basisprincipes van de contractenleer

Wilsautonomie

Dat wordt echter beperkt door het legaliteitsprincipe: *alles mag, wat wettelijk niet verboden is* en voor zover de bepalingen niet strijdig zijn met hogere rechtsbeginsels.

Dat betekent dat contracten niet gebruikt kunnen worden om lastige of zware procedurele bepalingen uit de onderwijswetgeving te omzeilen of te ontduiken. Een bijzonder onderwijscontract moet de constitutionele bepalingen inzake onderwijs, de decretale Vlaamse onderwijswetgeving en de bestuurlijke bepalingen, zoals in de eigen interne reglementering, respecteren.

Consensualisme

Het contract ontstaat door de loutere wilsovereenstemming. Een geschreven contract is een belangrijk instrument voor eventuele bewijsvoering in een intern-administratieve of een justitiële beroepsprocedure.

De overeenkomst geldt als wet tussen de partijen

Van contractanten wordt geëist dat ze hun verplichtingen stipt nakomen. Onder geen beding kan een partij eenzijdig één of meerdere clausules aanpassen of opheffen, dit wil zeggen niet meer van toepassing achten.
Contracten hebben een bepaalde duur. Bijzondere contracten worden best tot een bepaalde duur beperkt, en liefst tot het lopend schooljaar. Daardoor wordt een juridische discussie over de geldigheid van het contract in het daaropvolgende schooljaar uitgesloten.

De uitvoering van het contract is te goeder trouw

Van elke partij mag verwacht worden dat zij de uitvoering van het contract mogelijk maakt, met erkenning van onder andere het recht op onderwijs van de leerling en het recht op organisatie van een behoorlijk onderwijs door het schoolbestuur.

GERAADPLEEGDE WERKEN

✓ **DELPORTE, FRANK,** *Standaard schoolrecht - Juridische wenken voor de dagelijkse schoolrealiteit,* Standaard Educatieve Uitgeverij, 1995.

✓ **DELPORTE, FRANK,** *Schoolreglement, disciplinecontract, preventiecontract,* ongepubliceerde tekst - lezing voor de werkgroep "School en drugs", juni 1997.

✓ **DETREZ, CHICO,** *Werken met 'contracten' binnen de leerlingenbegeleiding. Juridische aspecten,* Handboek Leerlingenbegeleiding, afl. 18, december 1996.

✓ **DETREZ, CHICO,** *Werken met 'contracten' binnen de leerlingenbegeleiding. Pedagogische aspecten,* Handboek Leerlingenbegeleiding, afl. 18, december 1996.

✓ **EDUCATIEVE PARTNERS NEDERLAND,** *Onder invloed,* 1997.

✓ **GOORDEN, HENK,** *De fouillerings- en screeningsproblematiek in scholen,* Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs - VGOS, 1996.

✓ **HUTSEBAUT, FRANK,** *Aspecten van beroepsgeheim, ambtsgeheim en meldingsplicht,* studiedag "Verantwoordelijkheid t.o.v. leerlingen - kennis over strafbare handelingen", Antwerpen 10 juni 1998.

✓ **KLUWER** Rechtswetenschappen (Judit CD-ROM 1997).

✓ **MAES, CHRISTIAN,** ongepubliceerde tekst, Gent, s.d..

✓ **OOST-VLAAMS PREVENTIEPLATFORM MIDDELENMISBRUIK,** Verslagen van de werkgroep "Drugs en onderwijs", 1997-1998.

✓ **TRAEST, PHILIP,** *Aspecten van het misdrijf schuldig verzuim,* studiedag "Verantwoordelijkheid t.o.v. leerlingen - kennis over strafbare handelingen", Antwerpen 10 juni 1998.

✓ **VAN AELST, GILBERT,** *Breek de stilte: meldingsplicht in het kader van drughulpverlening.* Projectwerk 1999-2000, KHL, Heverlee.

✓ **VAN CAUWENBERGHE, KARL,** *Preventie-justitie-hulpverlening: een LAT-driehoeksverhouding,* Handboek Verslaving, D2670.

✓ **VENY, LUDO,** *Onder contract op school: juridische aspecten,* Studiedag CBJ-Preventiecel onderwijs, 1995.

REFERENTIES

1 Hoe een lokaal overleg opstarten? Rond deze vraag geeft het draaiboek *"Een lokaal alcohol- en drugoverleg: van schakels tot ketting"*, een uitgave van het CAT-Preventiehuis Gent, met steun van Provincie Oost-Vlaanderen en VAD, 1998, een stevige houvast en praktische tips.

2 Meer informatie hierover:

- ✓ Set *"Drugbeleid op school"*; draaiboek, discussietekst en begeleidersmap, een uitgave van de Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen (VAD), Brussel, 1993. Deze set biedt een model om op een gestructureerde manier met druggebruik op school om te gaan.
- ✓ *"Drugstory's, mag het iets meer zijn"*, Provinciaal Preventieplatform West-Vlaanderen, Brugge, 1998. In dit boekje wordt een aantal praktijkvoorbeelden in diverse settings aangehaald. Doorheen de mogelijke reacties die daarop gegeven worden, wil men de lezer in staat stellen een situatie correct en genuanceerd in te schatten en de eigen rol hierbinnen te bepalen.

3 Redactionele opmerking: in de tekst wordt over "de directeur", "de leerkracht" of "de leerling" steeds in mannelijke vorm gesproken, met als enige bedoeling te vermijden dat constructies zoals "hij/zij" of "haar/zijn" de leesbaarheid verstoren.

4 Zie ook de brochure *"Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak - het onderwijs"* uit de reeks *"Een lokaal alcohol- en drugbeleid. Schakel jezelf in!"*, een uitgave van de VAD, november 1998. Voor ondersteuning van een dergelijk overleg kunt u steeds beroep doen op de regionale preventiewerkers, verbonden aan CGG's, de lokale preventiewerkers of de provinciale drugcoördinatoren.

5 Bron: Drugunit Terapiecentrum Sint-Niklaas

6 Bron: Primavera Brussel

7 Voorheen "inrichtende macht"

8 In deze tekst wordt de term "ouders" gebruikt om de wettige vertegenwoordiger van de leerling aan te duiden: dit kunnen de beide ouders in geval van samenwoning zijn, de ouder die hoederecht uitoefent, de voogd of pleegvoogd, enz.

9 *"Bevraging van Vlaamse leerlingen in het kader van een Drugbeleid Op School. Syntheserapport januari-juni 1999."* VAD, 1999.

[10] Bewerking van *"Voorbeeldreglement voor Genotsmiddelen"* uit *"Onder invloed"*, Educatieve partners Nederland, 1997. p.91-94.

[11] Zie ook *"Een beleid van tabakspreventie in de schoolomgeving. Een handleiding"*, Koördinatiekomitee Algemene Tabakspreventie (KKAT), 1995.

Noot: In deze handleiding wordt aangegeven hoe de school via een aantal tussenstappen kan evolueren naar een tabaksvrije omgeving.

[12] *"Breek de stilte": meldingsplicht in het kader van de drughulpverlening,* projectwerk 1999-2000 o.l.v. G. Van Aelst, KHL, Heverlee

[13] De veiligheidsfouillering is een daad van bestuurlijke politie waarbij een politieambtenaar het lichaam van een persoon betast en zijn kleding en bagage onderzoekt, met de bedoeling voorwerpen te vinden die een gevaar kunnen uitmaken voor hemzelf, voor andere personen of voor de gefouilleerde zelf.

De gerechtelijke fouillering kan enkel uitgevoerd worden door politieambtenaren bij het vervullen van hun gerechtelijke opdrachten en van personen die het voorwerp uitmaken van een gerechtelijke aanhouding, alsook van die personen ten aanzien van wie aanwijzingen bestaan dat zij overtui-gingsstukken of bewijsmateriaal in verband met een misdaad of wanbedrijf bij zich dragen. Bij een gerechtelijke fouillering is ook een grondige fouillering van het lichaam mogelijk waarbij de gefouilleerde kan verzocht worden zich uit te kleden.

[14] Zie ook Balthazar, Tom, *"Juridische en medisch-deontologische problemen bij het testen van druggebruik",* in Juridische aspecten van druggebruik - Reeks Recht en Gezondheid nr. 6, 1996, pp. 55-110.

[15] Brochure *"Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak - politie en rijkswacht"* uit de reeks *"Een lokaal alcohol- en drugbeleid. Schakel jezelf in!"*. VAD, 1998.

[16] Brochure *"Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak - het uitgaansleven"* uit de reeks *"Een lokaal alcohol- en drugbeleid. Schakel jezelf in!"*. VAD, 1998.

Mei 2000

juridische handvatten

ONDERWIJS

v.u.: Stan Ansoms · E. Tollenaerestraat 15 · 1020 Brussel

VAD